

Den røde grevinde

Sylvia Pios far grundlagde det danske Socialdemokrati – hun blev dansk grevinde og aktiv socialist med et netværk, der rakte fra den københavnske boheme og intelligens over Sovjetunionens toppolitikere til Folkeforbundet i Genève.

BIOGRAFI

Kristian Hvidt: Sylvia Pio – En adelig socialist. Gyldendal, 214 sider, 249 kroner. Har du Plus-kort, kan bogen købes med 20 pct. rabat i Politikens Boghal.

♥♥♥♥♥♥♥♥

Det er rent ud forbløffende, at en så god historie som Sylvia Pios liv og levned har kunnet få lov at hvile i de 77 år, der er gået, siden hun blev stedt til hvile under det monument på Vestre Kirkegård, som hun havde sat al sit mod og al sin vilje ind på at få rejst over sin far, Socialdemokratiets stifter, Louis Pio.

Statsminister Thorvald Stauning talte ved begravelsen i april 1932. Han var hendes elsker.

Det er en lykke, at Sylvia Pios vilde og bevægende skæbne er sporet af historikeren Kristian Hvidt, for i arbejdet med sine

forudgående værker, især biografien om Edvard Brandes, der var hendes nære ven, undtagelsesvis ikke kæreste, blev han bekendt med de

tos brevveksling, som er et af de bærende elementer i bogen. Hertil kommer personlige papirer og korrespondancer, som har ligget gemt og glemt i en kuffert på godset Knuthenborg, lige indtil Hvidt op søgte den. Hvorfor Knuthenborg? Jo, fordi den store socialistforkæmpers datter, selv glødende socialist, var grevinde på det lollandske herresæde, så længe hun kunne holde den pædofile lensgreve ud ... Begynder filmen at rulle? Den er i hvert fald i farver og stærkest i det røde.

Havde det stået til den unge arbejderkvinde, Augusta Jørgensen, var Georg Brandes sandsynligvis blevet far til Sylvia, men Brandes bed ikke på, da Augusta op søgte ham for at rådføre sig med ham om de skriftlige arbejder, hun havde begået om den socialistiske bevægelse, om end GB i sine erindringer (1907) skriver: 'Hendes attrå var den ene at få et barn med mig'. Nu kom Augusta så i 'omstændigheder' med sin kampfælle Louis Pio, ikke nogen lystig situation for en ugift 22-årig på den tid, så Sylvia kom til verden i dølgsmål hos jordemoderen i Ishøj, hvor Augusta kom på det, der dengang i 1876 vel hed 'diskret ophold'.

Det var socialismens gennembrudsår. Louis Pio var en farlig mand. Man frygtede, ikke mindst i lyset af kommunardopstanden i Paris, at bevægelsen ville 'detro nisere kongen, kuldaste forfatningen og Rigsdagen og omforme samfundet'. Sammen med andre pionerer blev Pio fængslet i fire år, men som i et andet Matador-spil 'benådet i anledning af kongens fødselsdag' i 1875. Han blev nu arbejderbevægelsens første formand, men bragte partiet i økonomisk uføre med udgivelsen af partiavisen Social-Demokraten. En truende konkurs gjorde Pio til fals for en bestikelse på 10.000 kr., indsamlet blandt den kapitalens overklasse, mod at han som tusindvis af andre i disse år emigrerede til Amerika. Her troede han, at han kunne grundlægge et rent socialistisk samfund i Kansas, men forgæ

ves. Louis Pio, hans Augusta og lille datter endte i Chicago, hvor kampen for troen og livet blev barsk og ledte til Pios død i 1894, da Sylvia var 18 år.

SYLVIA HAVDE vokset sig til en betagende skønhed. Hun var begavet, charmerende og fuld af indignation over sin fars skæbne og det kapitalistiske samfund. Da hun var 27, overlevede hun et angreb af tyfus og måtte rejse på rekreation på et kurhotel ved Miami Beach i Florida. Sylvias livsappetit havde ikke lidt skade. Hun gik til bal på et af de mondæne hoteller, hvor man jazzede til New Orleans årgang 1902. Det samme gjorde den 21-årige danske greve Eggert Knuth fra det store gods på Lolland, der var i fristaterne for at studere landbrug. Om det var the Danish connection eller almindelig gedigen erotik, der tændte gnisten imellem dem, er uvist, men kærlighed blussede, og de forlovede sig. Sylvia var kun få måneder gammel, da hun forlod fædrelandet med sine forældre og havde ikke været der siden, men hun talte glimrende dansk, om end med lidt accent.

Alliancen har næppe passeret den højadelige familie, og brylluppet fandt sted diskret i London, men Sylvia blev grevinde og tiltalt 'hendes nåde' af det kolossale folkehold på Knuthenborg. Adelen i om

gangskredsen var ikke helt så underdanig over for den importerede grevinde, og man må formode, at de helt afstod fra at diskutere socialismens velsignelser med Sylvia. Hun afstod til gengæld ikke fra at op søge al aktuel læsning, og det blev hurtigt hendes livsmål at genrejse Louis Pios ære og minde, hvilket

adskillige år senere lykkedes ved indvielsen af mindesmærket på Vestre Kirkegård med tale af Stauning og sang af Snedkernes Fagforenings kor. Urnen med Pios aske var bragt til København fra Chicago af hans enke Augusta.

Efter at have født grev Knuth en søn og en datter kunne Sylvia ikke længere klare livet som 'deres nåde' og i øvrigt bedragen hustru, så efter en bitter skilsmisse med pinlig strid om forældreret brast forbindelsen mellem det blå og det røde blod. Kristian Hvidt giver et fint billede af perioden, hvor adelen stadig havde privilegier, der gjorde, at grev Knuth ikke blev retsforfulgt for sine pillerier blandt egens børn, når han bare sørgede for at rejse udenlands, når det brændte på. Så let slap Sylvias grevesøn ikke, da han optog faderens interesser og i øvrigt blev nazist.

SYLVIA FLYTTEDE fra Lolland til familiens prægtige lejlighed i København, hvor hun fik sig en tilsvarende prægtig elsker, skuespilleren Johannes Poulsen, hovedstadens flotteste mandfolk, synd og skam, at

Hvidt ikke har valgt et af de dårende postkort, der blev fremstillet af Poulsen i tiden, men en bleg tegning fra Berlingske Tidende af Poulsen i 'Peer Gynt'. De to giftede sig i, hvad der må have været Sylvias heftigste, erotiske oplevelse trods kvalificeret konkurrence. Hun kom ind i det københavnske boheme-miljø på højeste plan, og hendes talent for champagnevædet selskabelighed var på niveau med hendes brændende kampiver for socialismens sag. Og her har vi det paradoks, der udgør spændingsfeltet i Kristian Hvidts biografi. Var Sylvia Pio mere end en naiv sværmer?

Da den gudeskønne Johannes Poulsen

var brugt op og i hendes sind blegnet til en naragtig narcissist, slog hun sig på hans absolutte, både fysiske og åndelige modsætning, Thorvald Stauning, som hun havde formået til at rejse Louis Pios minde, men pludselig rimede politik på erotik, og Sylvia så for sig en politisk karriere med en stærk dragning mod Sovjetunionen, som på det tidspunkt, omkring 1920, sendte unionens kommende udenrigsminister Maxim Litvinov til København for især at forhandle om de helt afgørende muligheder for at oprette samhandel og dialog, der var så afgørende for det nye styres succes og hele nationens overlevelse.

SYLVIA PIO. Portrættet her sendte hun i 1922 til Politikens chefredaktør Henrik Cavling, der kvitterede med blandt andet at skrive: »Det glæder mig at se Dem så smuk, og dog er De i Dem selv endnu smukkere ...«. Foto: Arbejderbevægelsens Bibliotek og Arkiv

Socialdemokratiet i Danmark fik en pause i Sylvias opmærksomhed, og hun udviklede et nært forhold til Litvinov og hans familie, så hun i 1922 kunne få visum til et ophold i Moskva. Hendes entusiasme for det nye samfund er på det nærmeste euforisk, og hele denne eufori kunne

man læse om i Politiken. Sylvia var på mere end hat med det toneangivende København, der lå for hendes fødder, Politikens chefredaktør Henrik Cavling inklusive. Hun blev korrespondent, og selv om Cavling opfordrede hende til en lidt mere kritisk holdning, var hun aldeles tonedøv. Sylvia var 'på vagt for Sovjet'. Hun fik sin søn, der var teenager og kommende arving til Knuthenborg, efter at hans fatale far var død i 1920, med til Moskva, hvor han søgte at gentage mønstret fra far og mor ved at gifte sig med en ung sovjet pige. Det får mor dog forpurret gennem et intrigant, politisk spil, der viser, hvor talentfuld og skrupeløs Sylvia også kunne være. Hvidt har hentet overraskende bevismateriale hjem fra russiske arkiver. Sønnens kæreste blev forvist til Ural, og altså ikke endnu en utraditionel lensgrevinde på Knuthenborg. Det blev for øvrigt forfatteren Helle Stangerup mange år senere for en kort periode.

VAR DER overhovedet menneskelig og intellektuel substans i denne kvinde, som både var vildfugl, selskabspapegoje og romantisk socialist? Ja, det må man sige, når man har læst sig igennem Hvidts stærkt underholdende og eminent dokumenterede biografi, og det er især i tilværelsens sidste akt, at substansen viser sig og giver anelser om, hvad et liv, der var blevet lidt længere end de 56 år, hun oplevede, kunne have tilføjet dansk politik i et højere niveau end det, der tegnede sig siden med et tiltagende intelligensforfald. Sylvia Pio havde en kampgejst og fantasi, der efterhånden blev tilsat stor formuleret viden og perspektiv, da hun efter sit tilbagetog fra Moskva gav sig til at studere socialistisk økonomi og ide på akademisk niveau i Genève. Det gav dimension til det liv i gulvhojde, hun havde været på så nært hold af i Sovjet.

I Genève udvidede hun sit for sin tid helt usædvanlige netværk med forbindelser til Folkeforbundets førende politikere. Stauning skaffede hende i forbindelse med en af de store personligheder i europæisk socialisme, Fritz Adler i Wien, hvis tanker om arbejderkvindernes politiske vækkelse var en hjertesag for Sylvia, og som hun kæmpede ihærdigt, men overvejende forgæves, for i det danske Socialdemokrati. Så sent som da senere topfolk som Alsing Andersen og Hans Hedtoft sad i partikontoret i Rømersgade, gjorde de beskæmmende indsigelser mod hendes agitation for Kvinde-Udvalgenes Klub, hvor hun bl.a. talte for et forenet Europa: »Emner som pattebørn og Europas Forenede Stater kan meget godt behandles ved samme møde – men ikke, hvis der er mænd til stede».

På de få billeder, der findes af Sylvia Pio, ligner hun mere en filmstjerne, der trods aldersforskellen kunne have gjort livet svært for Gloria Swanson i Hollywood, men bag glamourouren havde hun et bankende, rødt hjerte, der formåede at føre socialistisk sværmeri ud i en virkelighed, der nok havde fået endnu videre konsekvens, hvis ikke en ubarmhertig hjerneblødning havde sat punktum for hendes flamboyante liv. Det er Kristian Hvidts store fortjeneste, at han med historikerens grundighed har fundet så seriøse kilder til denne livsskildring, der peger direkte mod en filmatisering eller tv-serie.

Der er ikke meget at indvende ud over Gyldendals efterhånden konsekvente fedteri med at udstyre biografier med et indeks. Mest fatalt var det med Jørgen Knudsens etbindsudgave af Brandes-biografien GB.

kultur@pol.dk

Festskrift til et socialdemokratisk århundrede

Otte portrætter af socialdemokratiske statsministre giver et både sagligt og personligt indblik i kunsten at regere Danmark fra venstre.

HISTORIE

Henning Grelle og Helle Leilund (red.): Statsministre – 8 socialdemokrater. Arbejdermuseet og Arbejderbevægelsens bibliotek og arkiv, 177 sider, 188 kr. Har du Pluskort, kan bogen købes med 20 pct. rabat i Politikens Boghal.

♥♥♥♥♥♥♥♥

Det er et livsarligt embede at være socialdemokratisk statsminister. Af de otte, vi har haft indtil nu, er de tre døde med støvlerne på – Stauning, Hedtoft, H.C. Hansen – mens en fjerde, Kampmann, måtte gå af på grund af et svært hjertetilfælde. Indtil videre har kun

Anker Jørgensen haft held med at blive egentlig gammel, mens Nyrup stadig har håbet. De øvrige var heldige, hvis de nåede pensionsalderen. Selv en Stauning, der ellers gerne gav den som ærværdig olding, var ikke mere end 68 år gammel, da han døde i 1942. Der er ikke alene koldt på toppen. Der er direkte sundhedsskadeligt.

Staunings betydning kan vanskeligt overvurderes, men Henning Grelle kommer alligevel tæt på at gøre det. Skal man tro Grelle, var Stauning næsten ene mand om opbyggelsen af det danske demokrati, skabelsen af velfærdsstaten og afvisningen af totalitarismen. Det er næsten, som om Grelle i fuld alvor lever sig ind i den socialdemokratiske selvforståelse og betragter kaos som det eneste alternativ til Stauning, da han stillede op til genvalg i 1935. Så tosset var oppositionen altså ikke.

STAUNINGS EFTERFØLGER, juristen Vilhelm Buhl, (1881-1954) fik den vanskelige opgave at forvalte samarbejdspolitikken og siden befielsesregeringen i to korte, men hektiske regeringsperioder. Han er

blevet noget glemt – for nu ikke at sige lagt for had – fordi der var noget fundamentalt uherøisk over den utaknemmelige opgave, som han løste. Han udmærker sig ved at være den eneste statsminister, der efter sin regeringstid har haft andre ministerposter, som han vel at mærke forvaltede loyalt og dygtigt. Juristen Poul Smidt portrætterer.

Poul Villaume og Johnny Laursen leverer bogens to skarpeste bidrag om hhv. Hans Hedtoft (1903-1955) og H.C. Hansen (1906-1960). De viser, hvordan Danmark blev en integreret del af den vestlige alliance efter krigen. Hedtoft var oprindelig for et nordisk forsvarsforbund, men da det strandede på et alt for stærkt modsætningsforhold mellem norske og svenske interesser, indså han, at et Nato-medlemskab var den eneste farbare vej, selv om Nato i begyndelsen faktisk ikke havde midlerne til at forsvare dansk territorium – en oplysning, der blev forholdt den danske offentlighed. Da Hedtoft døde, og H.C. tog over, fortsatte denne fortielsens politik med det berømte brev til amerikanerne, hvori det hed, at hvad amerikanerne agtede at oplagre på Grønland ikke ville

blive gjort til genstand for inspektion fra dansk side. Vælgerbedrag synes altid at være en integreret del af udenrigspolitikken.

REDAKTØR Thomas Larsen skriver levende om den højt begavede, men sygdomsplagede Viggo Kampmanns (1910-76) korte regeringstid 1960-62. Kampmann havde manier og turede gerne rundt på natklubber. Hans efterfølger, Jens Otto Krag (1914-1978), var ikke mindre dame-eller festglad, men var betydelig mere driftsikker. De hørte begge til, hvad man lidt fejlagtigt kalder den første generation af akademikere i Socialdemokratiets top. Et godt eksempel på, hvor overset akademikeren Buhl er.

Krag var central i den generation af socialdemokrater, der så til, at velfærden blev til virkelighed, og arbejderne blev til parcelhusejere med fjernsyn og egen bil, mens den klasse, som Socialdemokratiet udgik fra, i selv samme proces forsvandt. Han var – med endnu en af Bo Lidegaards rammende formuleringer – rundet af 1930'ernes krise og ideologiske kamp, og som sådan kendte han arbejderbevægelse

“**Det er næsten, som om Grelle i fuld alvor lever sig ind i den socialdemokratiske selvforståelse og betragter kaos som det eneste alternativ til Stauning i 1935**

rikeres og sjældent bliver forstået i sin historiske sammenhæng. Hvad var han tvunget til, og hvad gjorde han af egen drift? Larsen fokuserer i stedet på forholdet til fagbevægelsen og tegner et sympatisk portræt men uden egentlig analytisk dybde.

BINDET SLUTTER med Hans Stavnsagers nøgterne og præcise portræt af Poul Nyrup Rasmussen (f. 1943) som en mand

sens dybeste røder, men han var født for sent til at suge næring fra dem.

Alex Frank Larsen har valgt at løse bindets måske vanskeligste opgave – portrættet af Anker Jørgensen (f. 1922) – ved at interviewe hovedpersonen selv. Opgaven er vanskelig, fordi Ankers økonomiske politik altid ka-

med nye idéer og gammeldags værdier. Nyrups planer for afskaffelsen af arbejdslosheden brød med den etablerede politik, men var i sin grund baseret på den klassiske leveregel: »Gør din pligt, krav din ret«. Mulighederne for at holde fri på det offentlige regning skulle beskæres for nu at sige det lidt firkantet. Pointen for Stavnsager er, at det, som den efterfølgende borgerlige regering har noteret som sine succeser, blev grundlagt af Nyrup.

Den smukt tilrettelagte og velillustrerede bog udgives som katalog til en udstilling på Arbejdermuseet i København. Den er gennemgående skrevet i sympati for sit emne, så den giver indtryk af at være et festskrift til det socialdemokratiske århundrede, men de fleste bidragydere har givet sagligheden forrang, så der er tale om en oplysende gang gennem århundredet.

JES FABRICIUS MØLLER

kultur@pol.dk

'Statsministre – 8 socialdemokrater'. Arbejdermuseet, Rømersgade 22, København. Til 5. april 2010.